

Гладчук Дмитро Іванович,
начальник Управління моніторингу
дотримання прав людини Міністерства
внутрішніх справ України

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ЗАПОБІГАННЯ РОЗБЕЩЕННЮ НЕПОВНОЛІТНІХ

Охорона дитинства і захист прав дітей належать до головних завдань кожної демократичної, соціальної і правової держави. Загальносвітові принципи щодо захисту прав дітей закріплено у Женевській декларації прав дитини 1924 р., Загальній декларації прав людини 1948 р., Декларації прав дитини 1959 р., Міжнародному пакті про громадянські і політичні права 1966 р., Міжнародному пакті про економічні, соціальні і культурні права 1966 р., Конвенції про права дитини 1989 р., Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства 2007 р. тощо.

Наша держава, рухаючись в напрямку приєднання до європейської правової спільноти взяла на себе ряд міжнародних зобов'язань, зокрема і в сфері захисту прав дитини. Разом з тим в Україні неповнолітні все частіше стають жертвами різних видів насильства і злочинів. За даними Ради Європи кожна п'ята дитина в Україні страждає від сексуального насильства та експлуатації.

Занепад суспільної моралі, зростання випадків домашнього насильства, погіршення психічного здоров'я і деформація сексуальних орієнтацій у певній частині дорослого населення призвели до утворення явища розбещення неповнолітніх, яке тривалий час замовчувалося і ігнорувалося. Суттєвою проблемою в цій сфері є високий рівень латентності розбещення неповнолітніх. Це зумовлено багатьма чинниками. Зокрема, малолітством потерпілих, через яке вони не усвідомлюють протиправність вчинених щодо них дій; страхом жертви перед злочинцем, наслідком чого є неповідомлення про вчинений злочин працівникам поліції; неповідомленням жертвами про вчинення щодо них розпусних дій через небажання викривати батьків і близьких родичів; недовірою населення до правоохоронних органів; відмовою реєстрації заяв про випадки розбещення неповнолітніх у зв'язку із складністю доказування тощо.

Найвищим рівнем латентності характеризуються злочини, передбачені статтею 156 КК України, вчинені неповнолітніми, які досягли віку кримінальної відповідальності і, вчинення розбещення з використанням комп'ютерних мереж.

Складність протидії таким випадкам сексуального насильства щодо дітей пояснюється тим, що інтернет-сайти, на яких розміщена порно-відеопродукція, як правило зареєстровані за межами України.

Проблематично затримати іноземців-збоченців, які сексуально експлуатують українських дітей та підлітків, а також важко ідентифікувати особу-власника інтернет-сторінки з порнопродукцією й довести, що саме вона особисто розмістила цей ресурс. Тобто, для

ефективної протидії сексуальному насильству щодо дітей з використанням мережі Інтернет важливо розвивати міжнародну співпрацю поліцейських структур, налагодити інформативну взаємодію профільних інтернет-компаній та інтернет-користувачів із правоохоронними органами.

Органи поліції здійснюють інформаційно-аналітичну діяльність, в рамках якої формуються та користуються базами даних, що входять до єдиної інформаційної системи МВС. До цих баз входять відомості щодо осіб, стосовно яких поліцейські здійснюють профілактичну роботу. У зв'язку з цим вважаємо доцільним створити у межах ЄС МВС базу даних щодо осіб, які: 1. вчинили злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості; 2. схильні до вчинення статевих злочинів щодо неповнолітніх; 3. відбули покарання у кримінально-виконавчих установах за статеві злочини чи домашнє насильство; 4. ведуть антисоціальний спосіб життя та притягувалися до адміністративної відповідальності за вчинення домашнього насильства.

Така база даних існує у США та є загальнодоступною відповідно до Закону Меган. Таку базу слід створити із необхідністю врахування національного законодавства, правосвідомості громадян та менталітету. Тобто обмежити доступ до неї спеціальними особами, які мають безпосереднє відношення до процесу запобігання чи розслідування цих злочинів

Необхідною складовою протидії розбещенню неповнолітніх є здійснення інформування населення про сутність та прояви цього злочину, що сприятиме формуванню знань про небезпечність та соціальну неприйнятність вчинення розпусних дій сексуального характеру з особами, які не досягли повноліття, а також дозволить донести до них оптимальні способи захисту та запобігання таким діям.

З цією метою слід реалізувати інформаційно-просвітницькі кампанії, спрямовані на поширення знань про кримінальну караність зазначеного злочину, способи виявлення розпусних дій та шляхи повідомлення про їх вчинення до правоохоронних органів.

Це може бути реалізовано завдяки публікаціям та розповсюдженню буклетів та пам'яток, розміщенню інформації на білбордах, проведенні опитування населення щодо правових знань з цього питання, створення спеціалізованого Інтернет сайту та «телефону довіри» для цілодобової підтримки й професійного консультування неповнолітніх, які постраждали від розбещення.

Для ефективного планування та реалізації запобігання розбещенню неповнолітніх необхідне комплексне поєднання усіх різновидів запобіжного впливу. Запобігання розбещенню неповнолітніх здійснюється широким колом суб'єктів, до яких належать: органи і служби у справах дітей, уповноважені підрозділи Національної поліції, органи та установи виконання покарання, органи пробації тощо. Чітка і злагоджена їх взаємодія має стати рушійною силою в протидії такого виду злочинів.